

Globoko v zemljo, ki se je kopasto vzdigovala tik za hlevom, je stari Folt, žilav dolgin, na pol rokovnjaški tihotapec in na pol divji lovec, v belih zimskih nočeh izkopal skrito votlino. Ko jo je podprl z mokrimi deskami in neolupljenimi debli, je steptal tla z uhljastim batom in k stenam zasadil prostorne, trdne police. Na tiste police so tihotapska krdelca, ki so se vlačila od laške meje, razpostavljala gomile najbolj pisanega blaga. Polegla so, stegnili noge po mokrem siršču in s praznimi steklenicami medlordeče kislice ob umazanih ustih utrujeno zasmrčala. Stari Folt je ob takih obiskih stražil. Sedel je za nizkim bajtnim oknom, stiskal v korači enocevno prednjačo, žvečil mrzle koruzne žgance in si od puščobe in zaspanosti vihal črne brke. Potlej je med kostanji trikrat zapored skoviknila sova. Folt je prisluhnil, priprl okno, nekajkrat odskoviknil in stopil na berjáč k novi četici tihotapcev. Prišla je s Kranjskega, vrgla v Folta venec prekajenih klobas in izginila v podzemno izbo. In ko so se bradateci tam spodaj prijazno ali grobo sporazumeli, so zaskovikali Foltu, mu odšteli v zlizan mošnjiček tri srebrne denarje, pomahali z roko in se pod širokimi kmečkimi klobuki odplazili z mičkenega berjača. Eni proti severu, a drugi med kostanji na južno stran. Stari Folt pa je imel votlino tudi za druge opravke. Odšel je ponoči k pol ure oddaljenemu sosedu, se vrgel čez njegovo ograjo, zaklal tele, si ga oprtal in se odpljunil. Pod zemljo je žival razkosal in nasolil, ko pa se je sosed naslednjega jutra zasoplo pritožil, da mu je nočna roka ugrabila tele, je Folt le sočutno poslušal, kimal z glavo, mahal z rokami — in revežnati sosed je žalostno odhitel naprej, iskat sledov in povpraševat. Nekega dne pa so na berjač prišli cesarski orožniki. Iskali so tihotapca, mičkenega, bledopoltega Laha. Vohljali so po hiši, v hlevu so z dolgimi sabljami pikali v siršče in steljo in pravili začudenemu Foltu, kako je strupena laška žival pognala iz grmovja dva strela v vrat orožnika, ki jo je lovil. Lah pa se je medtem stiskal pod policami, vlekel na ušesa težke korake iz hleva in se tresel od mraza in od opojnega strahu. Tistega dne je Folt izdihnil čudakarsko dušo. Ko so se temnomodre orožniške kape odzibale pod kostanji, je pohitel k Lahu, mu dal kos srnjačjega stegna in reželj koruzne pogače, nalil kiselkastega tepkovega mošta, ki so po njem plavale crknjene muhe, in zaterjal plačilo, ker ga je bil skril pred vislicami. Lahu se je kuhani srnjak zataknil v grlu. Krehnil je, zarenčal in nagubal čelo. Ko pa je jel Folt opletati z rokami in mu trgati

stegno izpod lačnih zob, se je cvileč vrgel pod starčeve noge, ga razkoračil na tla, mu zasadil pod popek oster nož in potegnil čez njegov trebuh krščanski križ. O mraku se je Lah ukradel, Foltovka pa je z rokami v lasih našla moža, ki je tih kot še nikoli in z obrnjenimi očmi ležal na tihotapski slami. Zakričala je po sina, takrat je stopal čez trideseto leto, in ko se je prizibal na krevljastih nogah, mu je potisnila v roko motiko in pokazala na mrtvega očeta. Kopala sta do zore. V globoko jamo sta položila nastil iz zdrobljene, vlažne slame, zganila pod Foltove dolge lase po krvi zaudarjajočo srnjačjo kožo, se z motikama uprla v gomilo prsti in jo sesula v jamo. Foltek je zgrabil težki bat za uhelj in toliko časa nabijal po grobu, da se je zemlja poravnala in se v soju leščerbe kot z lojem polita zasvetila nad upih-njenim očetom. Nihče od njiju ni jokal. Le Foltovka je rahlo smrkala v črno, od rabe in pranja že skoraj rdečo ruto. To pa zato, ker ji je bolna voda zaradi preživelega strahu močnejše udarila v kolena in gležnje in ji tja do stopal napela mehke vodene blazinice. Potlej je tudi Foltovka umrla. Za oknom je čakala na kranjsko tihotapsko krdelce, pa ji je voda zalila srce. Ko so se bradatci oprezno približali vratom in odprli v bajto, so jo našli na stolčku, v debelih, blatnih copatah dokolenkah, z nabuhlim obrazom v skledi mrzlih žgancev. Končala je spokojno, z odprtimi očmi. In ko so ga zbudili, je Foltek prestrašeno krevknil, si obrisal šobaste ustnače, zgrabil mater za razpuščene lase, ji vzdignil obraz z žgancev in rekel:

»Saj sem ji pravil, da jo bo zemlja požrla!«

Potlej je spet položil materino lice na zdrizasto blazino v skledi, si potegnil hlače po bedresih in pljunil:

»Saj je imela pod vsakim kolenom za škafo vode!«

In je na glas pomislil:

»Na, zdaj sem pa sam!« ...

Takrat je betezni visoki cesar napovedal svetu vojno. Tihotapci so se porazgubili, Foltovina se je potopila v tihotno robidasto divjoto. Tu in tam je Foltek, blodeč okoli bajte, zarukal in zatulil od nekakš-nega čudaškega hrepenenja. Pa niti ni vedel, po čem hrepeni. Morda ven iz samote, najbrž med ljudi. Kajti tudi sosedov ni bilo več tam za jaso. Ob nekem živordečem sončnem zahodu so vrgli na voziček dve žimnici, vrečo fižola in koruze in nekaj zavojev rumenkastega perila, udarili z bičem po dlakastem mezgu in oddirjali. In ko je Foltek prikoracal do njihove domačije, je našel okna trdno zabita, hlevček hladen, vhodna vrata pa zaklenjena in zapahnjena. Če bi vedel, da je bolehavei sosed obesil ključ na oreh, ki se je rogovilil pred bajto, bi morda

skušal odpreti in pogledati za kakšno volneno kamižolo, ali sekiro. Pa je samo pljunil v zrak, da se mu je slina razletela nad lasmi in se zarosila čez kopitasti nos, in odtulil domov. Ure in ure naokoli ni bilo ljudi. Vse je izumrlo, le ponoči so se med vejami podile trebuškaste sove. Siva tišina je ležala nad pokrajino. In v tej tišini se je v Foltku oglasila lakota. Zgrabila ga je, ga nekaj časa metala kot nora božjast in odnehala šele, ko je Foltek odpahnil v hlev, stisnil kozi sesek, si brizgnil mleko na skrčeno dlan in lizal, lizal s hrapavim jezikom kot bolna mačka. Potlej so nenadoma prišli vojaki. In hvala bogu, da so prišli. Dočakal jih je pred bajto, na črvivi klopi, se tresel v životu in žmeril v sonce, ki se je premikalo nad njegovimi kostanji. Vrgli so mu ovsen hlebec, zaplato presušenega mesa in cigareto. Ko se je najedel, ga je v želodcu popadlo kot z narezanimi kleščami. Zavlekel se je pod ognjišče, cvilil in grgral dva dni in pogledoval v skledo na oknu, ki je bila prazna in ki je bila materi zadnja blazina. In najbrž ga je nočni prizor, ko so se materini železnosivi lasje razsuli po žgancih, tolikanj prizadel, da se ni zapustil. Zbral se je v nogah, se pognal iz bajte in z opletajočo levico in s poplesujočim trebuhom zdirjal proti grmičastemu golcu, slab streljaj od njegovega berjača. Tam se je upehano razpotegnil v travo, se po trebuhu odplazil k drobnemu studencu, se nasrebal in pogledal v nebo. Rad je v stiski strmel v nebo. Čezenj so se valili mrenasti oblaki, in če je Foltek priprl veke, je videl procesijo svetnikov v rožnatih suknjah in belih škornjih. Ali pa krdelce tihotapskih hudičev, kako se z verigami pojajo po nebu, da grmi in treska. Kadar je opazil bele svetnike, je prav gotovo zasijalo izza pobožnega spreveda rumeno sonce. Če pa je zagledal hudiče, se je za hribi ukresala strela in znorela po nebu v ognjenih metlah kot pijana čarovniška babnica. Takrat je po listih zaštropotal dež. In to je bilo Foltku v zoprno nevšečnost. Pet noči ga je vojaška hrana tolažila, potlej so mu ličnice ponovno izstopile, plave dlake so se skodrale na pepelnatem licu in po telesu mu je boleče vrelo. Lazil je po gošči s šopom divjelojskih zank pod pazduho, gledal v drevesa za ptiči in iskal v travi zajčje steze. Ko je privezal zanke, se je zavlekel do ognjišča, pustil na stežaj odprta vrata in do rosaste zore bolščal v temo, ki je s tisočerimi sencami lila v tohljivo kuhinjo. Komaj se je za krošnjami razvlekel medel pas svetlobe, je odvihral med leskovo in trnovo vejevje, z debelimi prsti tipal po mokri žici in sklonjen vneto iskal skrčeno, razpuhano zajčje trupelce. Pa so zanke ostajale prazne, ko da so tudi živali zbežale za ljudmi. In v jutranjo meglo, ki je silila skozi zelenje, so se Foltkove tožbe mešale kot grgrajoči glasovi do smrti izčrpane živali. Deževnega jutra je sredi praprotja zagledal mladega

vojakca. Ležal je z glavo na kitastih koreninah debelega hrasta. Foltku se je videlo, ko da vojakec spi. Zmislil se je ovsenjaka in sladke svinine, zato se je z iztegnjeno roko previdno približal in si ogledal mlado truplo. Pod levim prsnim žepkom je vojakcu rdel teman madež. Obraz mu je bil prijazno miren, le pod očmi, priprtimi kot v prijetni dremavici, so se poznali modrikasti mešički. Čez vojakčevo ramo je visela obilna malha. Foltek je počepnil, zamrmral in obotavljajoče iztegnil prste. Pretipali so se do malhe, jo sneli, jo položili ob Foltkove cokljače in se skrčeni povrnili. V hlačnem žepu je odkril velik nož z roževinastim ročajem, na pol prazno škatlico vžigalic, umazano, zlepnjeno ruto in pritlikav košček rjave sveče. Iz širokih žepov sivozelenega suknjiča je izvlekel platneno listnico, odgrizene koščke prepečenca, štiri bakrene novce, lesen ustnik in moder zavojček cigaret. Vse te drobnarije je Foltek stlačil v malho, jo stisnil pod pazduho in se tatinsko odgnal proti domu. Zaprl se je, spustil zapah in počepnil k ognjišču. Pa se je premislil, planil na berjač, stekel po hlevu mimo bleketajoče koze, odsunil plotek pod steljo in se skobacal v podzemno jamo. Prižgal je vojakovo svečko, sedel na tla in izpraznil malho. V njegovi korači so se zasvetile tri konserve, ob njih pa je uzrl dva zmečkana, zmočena hlebca. S široko razprtimi očmi se je zagledal v vojaški dar božji, potlej je odhitel v kuhinjo po sekiro, zamahnil po konservi, da se je razčesnila, in s prsti lovil dišeče meso, ki se je treslo na zemljo. Nosil je v usta široke cmoke testastega kruha, si zadovoljno gladil vdrti trebuh, pokimaval in samogovoril z zmedenimi, mijavkastimi glasovi. Ko se je najedel, je legel v preperelo slamo, si stlačil malho pod glavo in zaspal. Po nekaj dneh je znova šel k vojakcu pod hrastom. Tiho in mrko je sedel ob njem, potlej mu je sezul čevlje, odvil zlepnjene ovijače, ga privzdignil in slekel, zavlil cunje v plašč, sedel na culo in se spet zamaknil v nagega mrlička, ki je kazal drobcena rebra in so mu po tenkih, mlahavih bedresih begale črnkaste uši... Še nekajkrat ga je obiskal, toda vojakec je ostajal nag in gol in nič več mu ni bilo pobrati. Foltka sta spet pijanili lakota in samota. Lizal je kozje mleko, stokal po berjaču in se od časa do časa spustil v votlino, kjer so na polici ležale vojakčeve stvari. Foltek jih je otipaval in dolgo ovohaval, bile so mu kot posode nadvse prijaznega spomina, in ko jih je žalostno gledal in božal, se mu je pod prsmi trgalo kot preperelo, prašno platno, in čez lica so mu tekale kot hroščki debele solze. Potlej je začel zanemarjati razpadajočega dobrotnika. Z oslo je nabrusil kratko plenkačo, jo skril pod suknjič in zakrižaril po gošči. Pazljivo, z odprtimi usti in s srepečimi očmi je lovil šume, ki so dihali od debela do debela. Pa je bil

le sunek vetra v krošnje, ali suha veja, ki je štropotnila na tla, ali osamljen ptič, ki je prestrašeno odfrfotal, ko se je v grmovju zazibala pritlikava Foltkova postava. Foltek je iskal vojaka. Ti so bili bogati, imeli so kruh. Počakal bi ga za deblom, pomeril nekje nad nosom in vsekaj, da bi se čelo razpahnilo kot mlado lipovo poleno. Potlej bi vseh pet prstov hušknilo v žepe in zgrabilo kruh, sladki, mehki, dobri kruh... Zamaknjen jim je sledil v domišljiji: skrčeni, kot noge velike mravlje, lezejo čez trepetajoče, hlipajoče vojakovo telo... Ob nekem takem doživljaju se je segrel, zatulil, zamahnil s plenkačo in jo začel divje spuščati v raskavo smrekovo deblo. Lubje je odletavalo kot beli, pobiti metulji, in ko je sredi debela zahreščalo in mu je iglasto vejevje strgalo klobuk z glave, se je vrgel na tla, se zaril s prsti v rušo, jo razgrebel in se z oteklim jezikom zaliznil v črno, vlažno zemljo. Še nekaj peklensko tihih dni je minilo, potlej se je narava nenadoma prebudila v zmešanem pokanju in grmenju, ki je prihajalo izza gošče in se vrtinčilo nad Foltkovo bajto kot raztrgan odmev vojaških kladiv. Foltek je ležal pod kozo in z medlimi očmi žmeril v opajčevinjeno stropno tramovje. Ni se premaknil, samo ob ustnačah mu je zatrepetalo. In ko je pomislil, da se čez nebo preganjajo krdelca sajastih hudičev, ki rožljajo z verigami in se trkajo z zavitimi rogovi, in da bo zdaj zdaj zaškrobotal na skodlasto streho mrzloten dež, je zamahnil z roko in se zvil v tesen klobčič. Potlej pa je priprl oči in znova prisluhnil. Ni dišalo po dežju, nebo je bilo jasno in čisto. Obstal je na pragu, nagnil glavo in še naprej poslušal. Iznenada je kot sestradan medved zdiviljal proti golcu, in lačna kri mu je hudournno zavrela po žilah. Razkoračeno se je vrgel za grm, odgrnil vejo in zazijal z zasoplimi usti. Daleč spodaj se je med dvema strmima, razpotegnjenima gričema vdiral kratka dolina. Zapiral jo je visok hrib iz temnega kamna, spredaj pa je prehajala v reber, vse tja do Foltkovih kostanjev poraslo s trnovo goščo in z redkim bukovjem. In v dolini so bili vojaki!... Najprej se je iz levega griča vzdignila dolga vrsta mož, se zagnala z okopov in se raztrgano zaletela navzdol. V soncu se je na trobentačevih ustih svetila zlata trobenta. Kdaj pa kdaj je blisnil nož na puški. Za vojaki so se skrite strojnice na utrdbah tresle v belih vzbuih, podobnih šopkom češnjevih cvetov. Potlej so se pokazali možje z desnega griča. Zdrveli so nizdol, sablje so se jim bliskale v skrčenih rokah, dolgi krajci rjavorumenih plaščev so frfotali nad težkimi čevlji, ki so grizli zemljo in odskakovali in drseli po strmini. Tudi za njimi so pikpikale strojnice in tudi njih je spodbujala trobenta, ki je vanjo pihal debel vojak, skrit za skalo. Ko sta vrsti trčili druga v drugo, sta se pomešali, prepletli, zlepile in se spet raztrgali. Takrat sta trobenti utihnili. Z golca je bilo

videti, kako se na polju človeški grozdi rujejo, zabadajo, grizejo in trgajo, kako si praznijo puške v napeta telesa, klecajo, se ranjeni plazijo po travi, kako se mlahavo sesedajo drug čez drugega, s svojo sabljo v sovražnikovem drobovju in z njegovim nožem v svojih plečih. Foltek je gledal, si slinil ustnače, se zibal na komolcu in mrmral skrotovičen napevček, ki so mu ga bili pustili tihotapci. V počasnih možganih se mu je začelo premikati in nadrobno svetliti. Kar se je na levem griču spet oglasila trobenta. Možje v sivozelenih plaščih so se obrnili, se trgali iz grabečih rok in se zaletavajoč umikali navzgor proti rjavim utrdbam. Za njimi so se metali vojaki z desnega griča, rezali z noži v bežeče hrbte in si lovili puške k mežikajočim očem. Potlej je v obrambo tistim, ki so bežali, rezgetnil z okopov roj strojníc. Možje v rumenorjavih plaščih so obstali, zakrilili z rokami, se grabili za živote in kot pijani legali na zemljo. Zmedeno so capljali v svinčenem križnem ognju, zbežnost jim je drevenila korake, tu in tam si je kdo zaril prste v razmršene lase. In ko je z desnega griča spet zadonela trobenta, je njen obotavljajoči se glas kot zlat val odrešitve zaplaval čez preplašene, zmešane ljudi. Zavrteli so se, se sklonili v pasu in se pod mrtvaškim dežjem zapodili nazaj proti svojim položajem. Na polju, ki je po njem ležalo nekaj ducatov mrličev, razmetanih vse križem kot listje po jesenskem vetru, se je vzdignil nizek mož z naočniki na upadlem obrazu. Zamajal se je na desno in na levo, si z dlanjo otrl čelo kot po mučnih sanjah in stisnil noge v čudaški pozor. Pa je na levem griču prasníl strel. Vojak se je izprsil, vzdignil nógo, sunkoma vrgel roke v zrak in omahnil.

»Ho! Ho! Ho!« se je iztrgalo iz Foltkovih ust. Potegnil je s pestjo po veji, si vrgel listje v usta, zacmokal in zamlaskal, zlezel na noge in se tuleč od veselja spustil proti bajti... Bila je že stara noč, ko je vstal od ognjišča, se zavil v dolg, potrgan materin plašč in oddrsal v hosto. Hodil je dolgo, brez počitka, ustavil se je šele, ko je težko gozdno zatohlost zamenjal mrzli nočni zrak. Počepnil je za drobceno deblo in pogledal po dolini. Na desnem griču so si straže podajale nočna gesla. Foltek se je za spoznanje vzdignil. Zavohal je staro mrhovino. Splazil se je mimo nje in videl, da je konj. Ležal je na hrbtu in molel kot v vroči prošnji vsa štiri kopita proti nebu. Bil je brez sedla, trebuh se mu je napenjal kakor krtina, nad očmi je zevala za dve pesti globoka jama. Tla so postajala razrita. Vseród so ležali raztrgani izstrelki. Tu in tam je zadel v razklano puško. Iz tal so gledali na pol zasuti vojaški sodčki, vzbuh izstrelka je vrgel zemljo čeznje. Foltek je poskusil enega odčepiti, pa je videl, da je prazen. Železo mu je bilo zluknjalo mičkeno leseno doko. Dišal je po grenkem žganju.

Odvrgel je sodček in opazil človeško nogo. Po telesu se mu je razlila vroča neučakanost. Pridrsal je med skrčena trupla, se pognal do najbližjega, mu razkrenil trde roke, zvite nad prestreljenim oprsjem, mu odpel plašč in zagomazel po žepih. Našel je naboje, ukrivljeno pipico, nožič in klobčič niti. Spustil je vse to v travo in se odgnal do drugega mrtvaka. Iz žepov mu je izvlekel ženske škarjice, debel svinčnik, dva zamaška in vdrto, prazno lepenkasto škatlico. Prikobalil se je do tretjega. Ta je sedel z razkrečenimi nogami, roke je upiral ob kolena, glava pa mu je silila v koračo. Na nožu, ki mu je gledal iz hrbta, se je svetlila rosa. Foltek mu je lagodno segel v žepe, otipal usnjeno beležnico, mehur tobaka in okroglo zrealce. Ob pasu je vojak nosil vrečko iz mehkega usnja. Foltek jo je odtrgal, jo razgrnil in našel v njej podolgovato konservo, zavitek prepečenca in ploščato steklenko žganja. Vzel je izza života plenkačo in odprl konservo. Povohal je. Dišalo je dobro, a Foltek ni vedel, po čem neki diši. Položil je konservo na mrličevo koleno, sedel predenj, stresel iz zavojčka prepečenec, ga razlomil in ga začel metati v usta. Jedel je naglo, vmes je nagibal steklenico in od grenkega užitka zadovoljno grgral. Potlej je zliznil jezik med robove konzerve in posrkal olje in mičkene brezglave ribe. Legel je, se mimogrede zagledal v nebo in si počasi in leno polagal koščke prepečenca na zobe. Opazil je, da se zvezde nad hribom bolj belo svetijo, vedel je, da prihaja mrak, ki se bo umaknil modrikasti zori. Napravil je zadnji požirek iz steklenice, spustil ostanke prepečenca v materin plašč in vstal. Počutil se je močnega, kri je vrela po njem, skoraj vzravnan je odšel med razmetane mrličje. Bilo jih je toliko, da se Foltek ni mogel vzdržati smeha. Hohotal se je in krilil z roko okoli sebe. Korakal je trdno. Tako stopa kmet, ko se na gumnu sprehaja med napetimi vrečami pšenice, postaja, potaplja roko v zlato zrnje in misli brezskrbne misli. Ko se je mičkeno razgledal po polju, je uzrl vojaka, ki je bil zvečer vstal od mrtvih in se spet pogreznil mednje. Sklonil se je nadenj, mu snel naočnike, si jih vtaknil v žep, izgrebel iz njegove stisnjene pesti tenak kipec Krista, mu potlej obrnil žepe in našel v njih zavojček obvez in vrečko sladkorčkov. Straže na griču so si spet zaklicale geslo. Čez nebo so se razvlekle bele megle. Daleč pod hribom je počil strel. Ko da bi se razlomila suha hrastova veja. Mrtvo polje je preletel droban ptič. Foltek se je napotil h gozdiču. Bedenje, polni želodec in žganje so ga utrudili. Oči mu je zameglila dremavica. Zadovoljno je kimal z glavo. Potlej je skušal zamrmrati svojo edino popevčico. Debel jezik se mu je nekajkrat zakotalil po ustih in se uplahnjeno ustavil. Poiskal je vojakove naočnike in si jih nataknil na nos. Podbradkasta glava mu je kinknila

na plašč. Noge so ga kot zvesta konja, vajena poti, prinesla po stezi do berjača in ga spustile v steljo. Pijano je zasmrkal, si potisnil klobuk čez ušesa, porinil levico v žep in trdno zgrabil za ostanke prepečenca. Potlej se ni več ganil. Niti takrat, ko se je koza zmedeno zagledala v steklena kolesca na njegovem potlačnem nosu, razkrečila noge, spustila čezenj vodo in narahlo zameketala... Noč za nočjo je romal Foltek na rodovitno polje med kopastima gričema. Bogato je rodilo. Griča sta sadila, Foltek pa je žel. Začel je spuščati pas na trebuhu, zadek se mu je razširil, da so ga hlače le s težavo lovile vase, na zatilju se mu je nabral debel kolobar maščobe. Podnevi je spal pri kozi ali za ognjiščem, ob luni se je zavil v materin plašč in izginil med drevjem. Poznal je polje bolj kot svojo edino dlan. Poznal je stare vojake, ki so že nekaj dni z belimi očmi mrtvo gledali v nočno nebo. Izogibal se jih je, brskal je po žepih novodošlih. Prenekatero uro je tudi prespal pri njih: legel je med trupla, naslonil glavo na mehak telečnjak, si potisnil klobuk na oči in zadremal. Pred nekaj nočmi je komaj ušel kroglam. Ko se je naslonil na telečnjak, da bi se mičkeno oddahnil, so z gričev udarili razburjeni kriki, potlej se je v dolino vsul dvojni ogenj in ubijal ubite. In takrat se je v peklenškem trušču prikazala med mrliči žival. Šla je počasi, videti je bila slabotna, začudeno je gledala zdaj proti temu, zdaj proti onemu griču. Prišla je do Foltka, obstala, ga ovohala in legla obenj. Potlej se je tesneje prižela k njemu, mu z jezikom prilezla do obraza in ga nekajkrat obliznila. Foltek se je grbančil od vročičnega strahu. Ko pa je za spoznanje privzdignil veke, je zagledal ob sebi sestradan, brkat pasji gobec. Z levico ga je narahlo počohal. Pes je zacvilil in krčevito iztegnil noge. Bil je lep pes, pa je bil lačen pes in Foltek ga je čohal, ker se je bal gričev in je bil vesel, da pes cvili in da ni slišati samo zoprnega sikanja krogel. Potlej so streli nenadoma utihnili, njihov odmev se je zgubil za črnim hribom kot umirajoče curljanje presihajočega vrečca. Povrnila se je tihotna noč in po nebu so se razsijale zvezde. Foltek se je trudno odplazil domov. Za njim se je vlekla Črna. Dal ji je ime in prepečenca, in Črna mu je obliznila roko. Potlej je padla na prednje tace in Foltek jo je vzdignil in jo je nesel, ker sta bila postala na polju prijatelja. Sleherno noč je Črna spremljala Foltka na polje. Naredila se je močan pes, dlaka se ji je kodrala na žilavem telesu, beli zobje so se kopali v bogati slini, v očeh se ji je zeleno svetilo in Foltek je bil vesel, da se je ponoči bleščalo iz sence, ki se je vlekla za njim med trupli in telečnjaki. Nekega dne se je Foltek zmislil, uredil v votlini skladišče in začel znašati vanj vse, kar je vrednega pobral na polju. Videlo se mu je, da je na polju vse od kraja

vredno, samo vojaki da niso vredni, in jih je slačil in sezuval in vlekel za seboj plašče, ožebljane škornje in okrvavljene hlače. Najprej je na debelo metal na polico, potlej je videl, da mu je blago seglo do stropa in je začel pospravljati, zlagati in urejati. Tu in tam je nagnil sodček žganja na ustnače, potlej je spet pospravljaj in prepeval, Črna pa je iz svojega kota s pasjim ponosom in stražarsko napetostjo sledila gibom njegove roke. Od prevelike zavzetosti je tu in tam zatrepetal celo Foltkov pohabek. Takrat je Črna radovedno vzdignila uhlje. Toda pohabek je po nekaj slabotnih sunkih spet padel ob suknjič, ko da se je spomnil, kako je rajni Folt pretepel ženo, tisti mračni deževni dan, ko je Foltek prvikrat zajokal, pobrcal z nožicami in pokazal zvito, kratko, kot od božje usode odrezano in pohabljen desničko. In Črna je spustila uhlje, sklonila glavo in se z zobmi zagrizla v dlako na nogi...

*

»Pojdiva, Črna!« je rekel Foltek. Vzel je svečo s kamna in stopil k polici. Velik rogač se je omotično potiskal po kupu plaščev. Zlezel je z njih, se potlej zgubil za vrsto škornjev, poskušal splavati s trdimi krilci čez gomilo čepic in padel v jerbas, kamor je Foltek metal drobnarijo. Zmedeno se je kobalil čez zlate prstane, ročne ure, žepne nožiče, srebrna odlikovanja, ki so se s svojim plešastim cesarjem držala rumenočrnih in rdečih trakcev, počil ob ustniku, izrezljanem kot žensko telo, ki je visoko med njegovimi nogami še vedno tičal ogorek cigarete, in nadaljeval romanje čez bakrene novce, grobo ošiljene svinčnike, medeninaste verižice, pobožne medaljončke, čez ploščate gumbе in okrogle vžigalnike tja do polnih, ogoljenih listnic na robu jerbasa. Tam je stisnil krempeljce pod krila, zaprl klešče in se umiril. Foltek je privlekel iz kupa perila volneno ruto, si jo zavezal pod vratom in pomignil Črni. Pridušeno cvileč se je psica spustila skozi odprtino v steni. Foltek je upihnil svečo, zaprl hlevska vrata, porinil levico v žep in z naglimi koraki odšel po stezi. Prišla sta na polje in legla. Tu in tam je na desnem griču počila puška. Na levem so kurili ogenj pod drevesom. Veje so bile rdeče in drevo je bilo kot krvavo okostje rdečega oblaka, ki se nalahno ziblje v polnočni temi. Najbrž so za prsobranom kuhali hrano. Ali pa za skalami. In se niso prav nič bali svinčenk, ki so sikale s sovražnega griča. Kajti tudi vojak na desnem griču se je nenadoma zavedel, da opravlja jalovo delo, in je njegova puška zaprla usta in se je čez dolino razgrnila tihota, ki je vanjo raslo s skrivnostno rdečimi vejami, kot kadeča se bakla,

osamljeno drevo. Črna je zateglo zacvilila. Foltek ji je s prsti stisnil gobec, grozeče zamrmral in se odplazil. Črna mu je nemirno sledila. Foltek jo je jezno krecnil po glavi, psica je utihnila, se potuhnila in priostrila uhlje. Po polju so ležala nova trupla, toda zrak je bil zastrupljen s smradom razpadajočega mesa. Tu in tam je bilo videti belino gole lobanje. Foltek si je s kazalcem popravil naočnike, stegnil roko in potipal žepe najbližjega mrtvaka. Bil je star mož, pod nosom so se mu vili košati beli brki, nad očmi, stisnjenimi kot v veliki žalosti, so sršele goste obrvi. Imel je prazne žepe, zato se je Foltek našobil, ošinil s prezirljivim pogledom njegovo vdrto lice in se obrnil k naslednjemu. Že mu je potisnil prste globoko v plašč, ko je Črna zabevskala, zacvilila in odhitela do velikega trupla, ki je z razkoračenimi nogami ležalo čez mlahavi hrbet pred dnevi ubitega vojaka. Foltka je zgrabila divja jeza. Vzel je iz mrtvakovega plašča mehur tobaka in se po kolenih odplazil do Črne. Toda psica je zavohala njegovo jezo, pognala se je vstran, sedla na zadnje noge in skesano sklonila glavo. Ni pa spustila priostrenih uhljev, zato se je Foltek radovedno ogledal, oddrsel do Črne in jo prijateljsko pobožal. Psica je cvilila, se prestopala, lizala Foltku prste in nekajkrat podrgnila s taco po njegovi hlačnici. Foltek se je obotavljal, se zastrmel v Črno, zmignil potlej z rameni in ukazal, naj se ne gane. Obrnil se je in zagledal razkoračenega velikana. Primaknil se je do njega, ki je ležal na tovarišu kot na gnijočih parah, in si ga natanko ogledal. Čez blede čelo mu je kot utrujen koder padala dolga brazgotina. Na levem ušesu mu je visel zlat obroček. Vabeče rumeno se je svetil, zato ga je Foltek skušal sneti. Razdraženo je povlekel, toda obroček se je trdno držal toplega uhlja. Foltek se je vzdignil na kolena, vzel iz žepa nož in se spet sklonil k ušesu. Črna je cvilila, grebla s taco v rušo in nepremično zrla v Foltka. Z zobmi je odprl nož, zarezal v uhelj in nenadoma obstal. Vojak je imel čudno razprte oči in gube na obleki so se mu nalahno premaknile, ko da je čez polje potegnil veter. Foltek se je zagledal v široke bele oči, ki so negibno strmele v njegove naočnike, in sunkovito pridržal dih. Tedaj se je velika vojakova roka vzdignila od tal, se ga počasi oklenila kot lesen primož in ga stisnila k okrvavljenim prsim. Foltek je zahropel in se poskusil izviti iz kleščastega objema. Po obrazu se mu je razlil pot in kapljal v bele vojakove oči. Iz trave je vstala vojakova desnica, se težko, težko vzdignila in padla kot ubita. Ostrina bajoneta se je zarila v Foltkov vrat, se dvakrat počasi in trudno obrnila, potlej je vojakov objem popustil, roke so omahnile v travo, čez bele oči so se pognile rumene, nabrekle veke.

Foltek se je zvrnil z obeh vojakov in obležal na trebuhu. Roka mu je segla proti vratu, pa je omagala, zdrsnila na skremžen obraz in mu z mrtvimi prsti zakrila oči. Tedaj šele se je Črna zganila, prišla do Foltka, ga nekajkrat ovohala in cvileč zgrabila za njegovo ruto. Odnese jo je nekaj korakov vstran in jo vrgla iz zob. Vrnila se je, zgrabila Foltka za levico in ga skušala odvleči. Toda Foltek je bil težak, pretežak, zato je Črna upehano zacvilila, sedla k njegovi glavi in mu začela lizati kri, ki je vrela izza bajoneta. Pa je bilo krvi vedno več. Psica se je napela v životu, iztegnila vrat in najprej zarenčala, potlej zategnila, potlej zavila in nemočno, jezno zatulila v mesec, ki je v mičkenem zelenkastem kolobarju mirno jadral po veliki temi.